

експериментального класу і 59% учнів контрольного класу, не справилися із завданням 5% учнів експериментального класу і 9% учнів контрольного класу.

Підсумовуючи вищесказане, слід наголосити на тому, що високі результати у навчанні учнів молодших класів досягаються шляхом не стільки вивчення програмового матеріалу, скільки поєднанням його з розвитком логічного мислення та творчих здібностей учнів, створенням сприятливої психологічної атмосфери на уроці, залученням учнів до активної розумової діяльності, все це сприяє виникненню інтересу до знань, формуванню пошукових підходів до розв'язання будь-якого завдання.

У класах, де ми проводили експеримент, є великі перспективи для роботи з розвитку логічного мислення. Отже, результати констатуючого етапу дослідження вимагають проведення формуючого етапу експерименту у відповідності із запропонованою гіпотезою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артихович В. Розвиток образного мислення – основа формування творчо-дослідницьких навичок / В. Артихович // Психолог. – 2005. (№13). – С. 9-12;
2. Богоявленський Д.Н., Менчинська Н.А. Психологія усвоєння знань в школі / Д.Н.Богоявленський, Н.А. Менчинська. – М.: Узд-во Педагог, 2005;
3. Бродський Я.С./Павлова О.Л. Формування комбінаторного мислення // Початкове навчання і виховання. / Я.С. Бродський, О.Л.Павлова – 2006. – квіт. (№10) – (дод.). – С. 1-16;
4. Бабанський Б.К. Оптимізація процесу навчання. / Б.К. Бабанський – М.: Педагогіка, 2000.-120с.
5. Баєва Т.Ф. Дізнайся, відгадай, обчисли: робочий зошит для розвитку логічного мислення учнів 4 класу. / Т.Ф. Баєва – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2000.-187с.
6. Блонський П.П. Развитие мышления школьников // Избранные педагогические и психологические сочинения в 2 томах / Под ред. А.В.Петровского. – М.: Педагогіка, 2003.-340с.
7. Богданович М.В. Урок математики у початковій школі. / П.П. Блонський – К.: Радянська школа, 1990.-100с.
8. Бойбіна Ю.В., Гончарова С.В. Обліково-звітна документація шкільного психолога. / Ю.В. Бойбіна – Х.: “Основа”, 2008.-216с.
9. Брушлинський А.В. Мышление и прогнозирование. / А.В. Брушлинський – М.: Мысль, 2003.-234с.
10. Василенко М. Активізація розумової діяльності учнів на уроках математики // Початкова школа. – 1999. – №11.

УДК 37.035.6:159.922

ШКРЕБТІЄНКО Л.П.
м. Київ

ФЕНОМЕН ПОНЯТТЯ “ПАТРІОТИЗМ”: СУТНІСТЬ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА

На сьогоднішній день проблема патріотизму є досить актуальною, оскільки вона стосується кожного громадянина і багато в чому пов'язана з політичною

ситуацією в нашій і в багатьох інших країнах. Від почуття патріотизму залежить ставлення людини до найближчого оточення, мови, природи, звичаїв, до своєї країни загалом. Патріотизм є багатограним та різностороннім явищем, що характеризується складним комплексом властивостей та характеристик і по різному проявляється на різних рівнях функціонування соціальної системи. Якщо розглядати на рівні окремої особистості патріотизм може бути розглянутий як один із компонентів її особистісної підструктури і віднесений до вищих почуттів та стійких особистісних цінностей, переконань, норм поведінки, критеріїв оцінки соціальних явищ.

Феномен поняття “патріотизм” має комплексну та багатогранну структуру. Він є об'єктом вивчення низки суспільно-гуманітарних наук, а саме: історії, педагогіки, психології, соціології тощо. Дослідження у цих галузях дозволяють визначити проблему патріотизму в якості самостійного об'єкта дослідження, використовувати для опису даного феномена відповідний концептуально-термінологічний інструментарій і позначити його соціально-психологічну специфіку.

Патріотизм – це одна з базових складових національної самосвідомості народу, що виражається в почуттях любові, гордості і відданості своїй батьківщині, його історії, культури, традицій та побуту, в почутті морального обов'язку його захисту, а також у визнанні самотності і самоцінності інших спільнот, в усвідомленні їх права на самотність і існування без конфронтації один з одним.

Патріотизм визначають як почуття цінності і необхідності для життя кожної людини його включення у велику цілісну індивідуальність народу і, з іншого боку, інстинкт самозбереження народної індивідуальності та самотності. Сенс і функція патріотизму – в об'єднанні держави та збереженні нації як цілісної єдності. Це та духовна сила, яка приводить в дію потенціали і засоби, що підтримують єдність народу: мову, національну культуру, почуття історичної традиції та спадкоємності, національні риси його релігії, цілісність і недоторканність території. Тому згасання патріотизму – найвірніший ознака кризи соціуму, а його штучне руйнування – шлях знищення народу.

Психологічний словник подає патріотизм як любов до батьківщини, до свого народу. Розрізняють також патріотизм планетарний – почуття любові всіх землян до своєї планети, почуття відповідальності за її долю, готовність до захисту її від усіх форм руйнування [4, С.128].

У педагогіці патріотизм характеризується як суспільний і моральний принцип, що характеризує ставлення людини до своєї держави, яке проявляється в її діях і називаються любов'ю до Батьківщини, а саме: прив'язаністю до найближчого оточення; піклуванням про інтереси країни та готовністю заради них до самопожертви; шаную культурних, соціальних, економічних досягнень своєї держави; співчуттям до страждань народу; повагою до історичного минулого [2, С. 356].

У політології патріотизм – це соціально-історичне явище, яке у різні епохи має різний соціально-класовий зміст. У певних соціально-історичних умовах кожний клас виражає своє ставлення до Батьківщини через свої інтереси. В сучасних умовах розвитку суспільства формування патріотизму є частиною суспільної та національної свідомості та самосвідомості народу. Утвердження ідей патріотизму, гордості за свою суверенну державу, готовності стати на захист істинної демократії, інтересів свого народу – сьогодні одне з найголовніших завдань нової системи патріотичного виховання [3]. Багатогранність патріотизму представляє складний комплекс властивостей і характеристик, що по-різному проявляються на різних рівнях функціонування соціальної системи. На рівні окремої людини патріотизм може бути розглянуто як один з компонентів його особистісної підструктури і віднесений до області вищих почуттів і стійких особистісних особливостей (любви, цінностей, переконань, норм поведінки, критеріїв оцінки соціальних явищ).

Більшість словників подає визначення патріотизму, як любові, а саме: до близького оточення, до своєї домівки, до народу, до мови та Батьківщини. Всі визначення об'єднують одне почуття – це любов. Таким чином, постає питання: що таке любов і чи можливо говорити про патріотизм як почуття?

Науковці І. Бех та К. Чорна, особливу увагу у формуванні патріотизму приділяють саме емоційно-чуттєвій сфері, адже людські емоції і почуття найяскравіше виражають духовні запити і прагнення людини, її ставлення до дійсності. На їх думку, патріотизм – це "суттєва частина суспільної свідомості, яка проявляється в колективних настроях, почуттях, ціннісному ставленні до свого народу, його способу життя, національних здобутків і достоїнств, культури, традицій, героїчного історичного минулого і сьогоднішньої розбудови держави як єдиної нації, до безмежних просторів Батьківщини, її природних багатств" [1, с. 23].

Таким чином, аналіз енциклопедій, словників та психолого-педагогічної літератури дає змогу підсумувати, що патріотизм має складну та багатогранну характеристику, яка визначається прив'язаністю до місця свого народження, шанобливим ставленням до своєї держави, відповідальністю за її долю, повагою до історичного минулого, традицій та звичаїв, змістом якого є любов до своєї Батьківщини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І., Чорна К. Програма патріотичного виховання дітей та учнівської молоді // Світ виховання. – 2007. – №1 (20). – С. 23-34.
2. Педагогічний словник / За ред. М.Д.Ярмаченка. – К.: Пед. думка, 2001. – 514 с.
3. Політологічний енциклопедичний словник / Упоряд. В.П.Горбатенко. – 2-е вид., доп. і перероб. – К.: Генеза, 2004. – 736 с.
4. Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник. – К.: Каравела, 2012. – 328с.

УДК : 159.9

Щериця С.І., к.ю.н.
м. Біла Церква

ПСИХОЛОГІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ОСІБ, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬ ПРОТИПРАВНІ ДІЯННЯ В РІЗНИХ СФЕРАХ СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ

Проблема особистості правопорушника все більше привертає до себе увагу юристів, практичних працівників, та науковців. Діяльність, у тому числі злочинна, багато в чому обумовлена психологічними особливостями самої людини. У будь-якому протиправному діянні відбиваються психологічні особливості людини, її ставлення до суспільства і права. Відомий вітчизняний науковець В.М. Бехтерев писав, що "... в такій справі як злочин (кримінальне правопорушення) відбивається вся особистість суб'єкта і навіть більше того вся його психофізична організація". [3, с. 112].

Протиправна (у тому числі злочинна) діяльність впливає на особистість правопорушника, хоча і реалізації такої діяльності сприяють деякі психологічні властивості індивіда. Причому відома тенденція, пов'язана з тим, що чим багатший протиправний досвід, тим глибше зміни, що відбулися в особистості правопорушника.

В юридичній психології широко відомий експеримент з модельованої в'язниці, проведений під керівництвом американського психолога, професора Ф.Д. Зімбардо. У цьому експерименті вивчалась динаміка поведінки і розвиток міжособистісних відносин в умовах моделювання тюремної ситуації, в якій випробувані протягом досить тривалого часу виконували ролі ув'язнених і наглядачів. В якості випробуваних виступали студенти коледжу чоловічої статі. Основний висновок полягав у тому, що така модельованих, по суті штучна, ситуація розвивалася в майже реальну психологічно напружену ситуацію тюремного ув'язнення. Піддослідні – ув'язнені відчували в собі втрату особистісної ідентичності і самоконтролю над власною поведінкою, що спричиняло виникнення синдрому пасивності, залежності, пригніченості та безпорадності. Всі випробувані наглядачі (за рідкісним винятком), навпаки, відчували в собі приріст соціальної влади соціального статусу і зрослу корпоративну ідентифікацію, що саме по собі стимулювало їх перебування в такій професійній ролі. Найбільш драматичним моментом в поведінці ув'язнених, які прагнули адаптуватися в такій стресовій ситуації, була поява крайньої емоційної стурбованості, що часто викликало необхідність припинити експеримент достроково. Поведінка, принаймні, однієї третини наглядачів було розцінено як набагато агресивніше і антигуманні по відношенню до піддослідних, ніж передбачалося для модельованої ситуації такого типу.